

Artur Hącia, *Psychiatra i jego misja w nauczaniu Kościoła*, Poligrafia Salezjańska, Lublin 2017, s. 449.

Realizacja powołania lekarza do służby drugiemu człowiekowi wymaga szczególnego klimatu zaufania, który jest konieczny do stworzenia relacji terapeutycznej. Jest to tym bardziej konieczne, im słabszy jest pacjent i im bardziej delikatne i intymne są problemy, z jakimi się zmagają. Stąd też jedną z bardziej newralgicznych misji jest powołanie lekarza psychiatry, który dotyka bardzo bolesnej i zarazem konstytutywnej słabości człowieka, jaką jest choroba psychiczna i zaburzenie osobowości. W tym kontekście posługa psychiatry winna być szczególnie obwarowana zasadami etyki, która pomaga mu dostrzegać człowieka w jego integralnej osobowej pełni.

Świadomość mozolnego rozwoju tej dyscypliny i uczenia się przez ludzkość podejścia do osób psychicznie chorych jeszcze bardziej podkreśla potrzebę wypracowania etyki lekarza psychiatry. Do tej pory jednak toczą się dyskusje na temat nowego kształtu kodeksu etycznego tej specjalności i trudno o znalezienie wspólnej płaszczyzny porozumienia przyjmowanej przez wszystkich. Wydaje się, że bez odwołania się do integralnej antropologii zawartej w Ewangelii i przekazywanej oraz właściwie interpretowanej w Kościele nie da się zbudować uniwersalistycznego i jednocześnie adekwatnego ujęcia etyki psychiatrii.

Stąd też ważne jest określenie misji psychiatry w nauczaniu Kościoła, czego podjął się o. Artur Hącia, dominikanin i praktykujący lekarz przygotowujący do uzyskania specjalizacji z psychiatrii. Książka o. Artura zatytułowana *Misja psychiatry w świetle Magisterium Kościoła* podejmuje ważne zagadnienie teologicznomoralne, bardzo mało obecne w refleksji teologów. Ukazała się jako 5 tom w serii wydawniczej Lubelskie Studia Teologicznomoralne. Autor analizuje różne płaszczyzny, na których ujawnia się posługa lekarza psychiatry, i wskazuje na uwarunkowania jego misji na tle historii oraz współczesnej komercjalizacji i medykalizacji służby zdrowia.

Zagadnienie podjęte w pracy jest bardzo aktualne i potrzebne zarówno teologom, jak i etykom oraz lekarzom do lepszego zrozumienia misji psychiatry we współczesnym świecie. Jest to tym ważniejsze, że dzisiaj ma się do czynienia z brakiem zrozumienia posługi lekarza, który to brak jest powodowany przez konsumistyczne nastawienie ludzi i prawne roszczenia finansowe pacjentów, które spowodowały powstawanie medycyny zachowawczej, broniącej się przed ewentualnymi oskarżeniami ze strony pacjentów i ich rodzin. Solidna analiza samego zagadnienia realizowania form odpowiedzialności lekarza i jego roli społecznej podjęta w niniejszej publikacji

wymagała podejścia interdyscyplinarnego i prezentacji posługi psychiatry w szpitalu i poza nim od strony historii, medycyny, teologii i etyki. Ambitne zamierzenie ukazania tak szerokiego zjawiska zostało zrealizowane w sposób kompetentny i spójny.

Podjmując temat misji psychiatrii ukazanej w perspektywie aktualnego nauczania Kościoła, o. Hącia miał świadomość wielkości i obszerności wyzwania, z jakim się zmierzył. Istniejące wypowiedzi papieskie są prawie nieznane i dotyczą tylko wybranych aspektów zagadnienia. Z kolei wskazania ogólne dotyczące antropologii, istotne dla chrześcijan, nie są podzielane przez niewierzących lub agnostyków, którzy nie rozumiejąc ich, nie przykładają do nich wagi. Znalezienie jednej wspólnej narracji dla wszystkich jest trudne, ale w istocie konieczne, gdyż jeden jest przecież świat, na którym żyją i działają różni ludzie.

Przedmiotem materialnym niniejszej pracy jest ukazanie różnych form oddziaływania psychiatry na pacjenta i na życie społeczne, w którym przychodzi funkcjonować osobom z zaburzeniami psychicznymi. Ważna jest też prezentacja historycznych i współczesnych uwarunkowań posługi lekarza psychiatry. Przedmiotem formalnym jest poszukiwanie chrześcijańskiej odpowiedzi na kryzys medycyny i antropologii, która to odpowiedź opiera się na promowaniu wartości ewangelicznych. Ukazywanie pola osobistej odpowiedzialności lekarza psychiatry za formowanie się do właściwie przeżywanego powołania medycznego może stać się propozycją nowej kultury życia i nadziei, która jest w stanie odnowić oblicze świata.

Książka ma logiczną i przejrzystą strukturę treści pozwalającą na ujęcie wszystkich elementów istotnych dla omówienia zagadnienia posługi lekarza psychiatry wobec pacjentów, ich rodzin i innych członków społeczności. Poszczególne części pracy podejmują kwestie misji psychiatry na tle historii opieki nad ludźmi chorymi psychicznie oraz samego pojmowania psychiatrii jako odrębnej dyscypliny medycyny. Prezentacja różnych zagrożeń dla zdrowia psychicznego pozwala na zrozumienie delikatności misji tej specjalności medycznej.

Ciekawie ujęte kwestie rozwoju opieki nad chorymi psychicznie w różnych cywilizacjach starożytnych oraz w czasach nowożytnych, pozwalają na dostrzeżenie procesu rozwoju psychiatrii od strony ważnych wydarzeń i znaczących osób oraz nurtów powodujących postęp, jak też i zagrożenia dla tej dyscypliny. Do zagrożeń wykrzywiających psychiatrię i prowadzących do używania jej do niewłaściwych celów należą: eugenika, faszyzm, komunizm oraz antypsychiatria. Specyficzną kwestią w panoramie historii tej dyscypliny jest sytuacja psychiatrów katolickich w połowie XX wieku, gdy zaistniały niekorzystne opinie na jej temat wśród hierarchów Kościoła.

Omawiając przedmiot oraz podmiot współczesnej psychiatrii, Autor podaje definicję tej dyscypliny i prezentuje jej aktualne nurty oraz wskazuje na elementy wypowiedzi papieskich w tym zakresie. Jedną z istotnych kwestii jest proces tworzenia i zatwierdzania kodeksów etycznych psychiatrów. W prezentacji przedmiotu pracy lekarza psychiatry niezmiernie ważne jest dostrzeżenie i dowartościowanie fenomenu psychiki człowieka w świetle różnych nauk. Interesujące jest też zreferowanie w odpowiednim kluczu najbardziej popularnych i znanych zaburzeń w postaci: schizofrenii, uzależnień, samobójstw i zaburzeń konwersyjnych.

Godne podkreślenia i docenienia są rozważania na temat chrześcijańskiej wizji człowieka, która stanowi punkt odniesienia do oceny działań profilaktycznych i terapeutycznych podejmowanych przez psychiatrów. Wskazując na trudności w zdefiniowaniu człowieka jako osoby, o. Hącia wyjaśnia, że nie chodzi o brak określoności człowieka, ale o rozbieżność opinii, które zależą od przyjętego światopoglądu i w istocie są uwarunkowane prezałoženiami filozoficznymi, z których część ludzi sobie nawet nie zdaje sprawy. Prezentując człowieka jako obraz Boży, o. Artur odwołuje się do nauki Kościoła opartej na Piśmie Świętym. Interesujące i ważne jest ujęcie człowieka jako dwoistej jedności na pięciu płaszczyznach. Do płaszczyzn jedności osoby ludzkiej należą: jedność cielesno-duchowa, wolność i rozumność, transcendentja i doczesność, zróżnicowanie płciowe na kobietę i mężczyznę oraz wymiar społeczny i indywidualny.

Autor, systematyzując elementy nauczania papieży i kongregacji watykańskich, ukazał szeroki zakres zainteresowań psychiatrii i jej oddziaływanie społeczne. Na pierwszym miejscu została postawiona formacja osoby psychiatry, który dzięki swojej postawie jest w stanie, przyjmując właściwe społeczne zasady działania, okazywać pacjentom skuteczną pojętą integralnie pomoc. Wśród wyzwań związanych z terapią ważne jest wskazanie na psychoterapię, farmakoterapię i metody alternatywne, które często są mało zbadane. W psychiatrii istnieje bowiem trudny do rozwiązania problem, stosowane leki bowiem mają ingerujące działanie w funkcjonowanie organizmu i jeśli są źle zastosowane, mogą spowodować wielkie szkody dla pacjenta. Z kolei społeczna odpowiedzialność psychiatry winna się przejawiać w jego udziale w edukacji dzieci i rodzin pacjentów oraz podjęciu działań na rzecz właściwego postrzegania chorych w społeczności świeckiej i eklezyjalnej. Podejmowanie funkcji biegłego w procesach sądowych nakłada na psychiatrę odpowiedzialność za los pacjenta i zarazem za kształt wymierzanej sprawiedliwości chroniącej dobro wspólne.

Autor w dobrym stylu referuje różne treści, którym nadaje własny koloryt, i ujmuje je z perspektywy integralnej antropologii. Obszerność kwestii, wynikająca z rozległości i złożoności samej problematyki, powoduje wrażenie mnogości wątków, które o. Artur łączy w spójnym schemacie referowania poszczególnych zagadnień. Trzeba docenić oryginalność przemyśleń, które na ogół nie są przywoływane w pracach z tego zakresu wiedzy. Ojciec Hącia jest specjalistą w tym zakresie, uczestniczył bowiem w międzynarodowych kongresach i opublikował na ten temat pozycje naukowe.

Praca o. Artura Hąci stanowi kopalnię informacji i dostarcza obok wielu faktów także właściwe interpretacje postaw psychiatry na podstawie rozstrzygnięć Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Autor nie unika spraw trudnych i wyjaśnia je w świetle prawdy historycznej. Rozjaśnia pewne zagadnienia, które były kontrowersyjne, i zajmuje odważne i uczciwe stanowisko naukowe. Jednocześnie zachowuje on pełną świadomość wagi uniwersalistycznej nauki Kościoła, który ze swoją integralną antropologią i postawą miłosierdzia odwołującego się do Chrystusa, Miłosiernego Samarytanina ludzkości, ma propozycję ważną dla wszystkich ludzi na różnych etapach historii.

Doceniając dokonanie przez Autora syntezy nauczania Kościoła na temat misji psychiatrii, trzeba stwierdzić, że nauczanie to jest praktycznie prawie nieznanne. Stąd

też wartością niniejszej książki jest wyłowienie, zebranie, uporządkowanie, przytoczenie i zanalizowanie wskazań Stolicy Apostolskiej w zakresie psychiatrii. Autor dokonał rekonstrukcji wypowiedzi papieży i instytucji watykańskich na temat etyki zawodowej lekarza psychiatry. Rozważania niniejszej publikacji mogą być zatem wsparciem w opracowaniu kodeksu etyki tej specjalizacji medycyny. Jest to doskonała pomoc dla lepszego zrozumienia misji psychiatry i potrzebna lektura dla osób zaangażowanych w troskę o ludzi z niepełnosprawnością psychiczną.

prof. dr hab. Andrzej Derdziuk OFMCap
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II